

Sanering av förorenad mark på fastigheten Kristina 4:264 i Sala

Fornlämning Sala stad 264:1 och Sala stad 265:1,
Sala socken och kommun, Västmanlands län

Helmut Bergold

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2016:75

ARKEOLOGISK KONTROLL

Sanering av förorenad mark på fastigheten Kristina 4:264 i Sala

Fornlämning Sala stad 264:1 och Sala stad 265:1,
Sala socken och kommun, Västmanlands län

Helmut Bergold

Lst dnr 431-4697-16

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2016 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2016:75
Författare Helmut Bergold
Grafisk form Nina Balknäs@Högtorps Diverse
Omslagsfoto Schaktning av fornlämning Sala 165:1.
Foto av Arkeologgruppen AB.

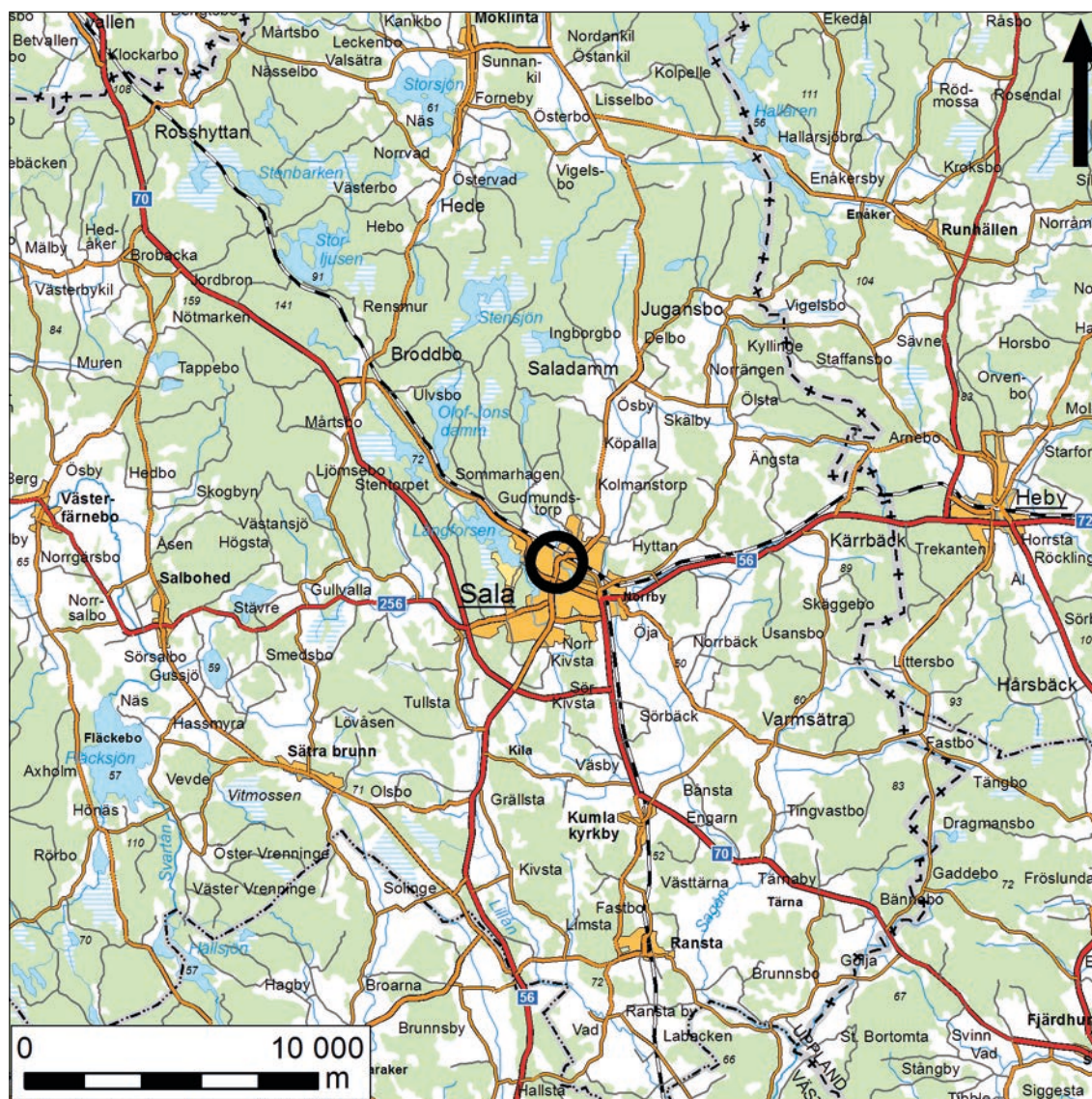
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_160001

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö	5
Syfte och frågeställningar.....	7
Metod och genomförande.....	7
Resultat och tolkning	7
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	9
Tekniska och administrativa uppgifter.....	10
Bilagor	11

Bilaga 1. Schaktlista

Bilaga 2. Anläggningslista

Figur 1. Karta över trakten kring Sala med den aktuella undersökningsplatsen markerad med en svart cirkel. Skala 1:250 000.

Sammanfattning

Inför en planerad nybyggnation inom fastigheten Kristina 4:264 avsåg Sala kommun att utföra en miljösanering inom området. I hela området skulle ett 0,5 meter tjockt lager grävas bort inom en yta av cirka 12 000 kvadratmeter. Inom fastigheten finns i Fornsök två registrerade fornlämningar: ett smidesområde (Sala stad 264:1) samt en slagghvarp eller ett slagglager (Sala stad 265:1).

I området för Sala 265:1, grävdes en sammanhängande yta om knappt 3 000 kvadratmeter. Stratigrafiskt fanns grästorv följt av mylla och i botten lera eller silt. Centralt i området fanns fornlämning Sala 265:1. Lämningen var i ytan omkring 30x30 meter stor och sammansatt av svart lera eller silt innehållande rikligt med kol, sot och slagg. Ytan var inte helt homogen utan i dess mitt var inslagen av kol, sot och slagg betydligt mindre.

Invid Sala 264:1 grävdes ett schakt om cirka 1 000 kvadratmeter. Överst fanns grässvål följt av mylla och därunder lera. Här grävdes till ett maximalt djup av 0,5 meter och inga lämningar tillhörande den intilliggande fornlämningen kunde iakttagas.

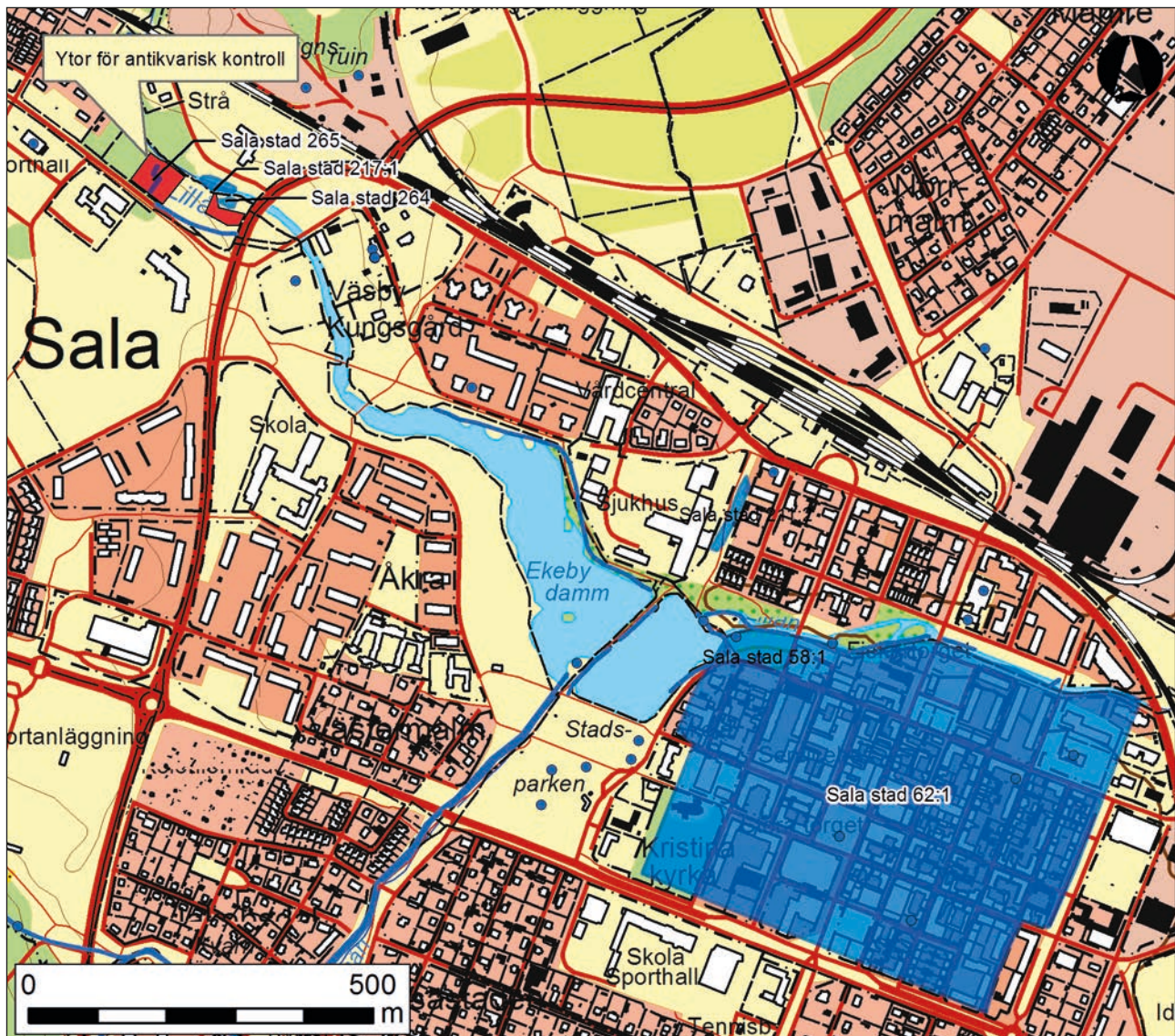
Inledning

Inför en planerad nybyggnation inom fastigheten Kristina 4:264 avsåg Sala kommun att utföra en miljösanering inom området. I hela området skulle ett 0,5 meter tjockt lager grävas bort inom en yta av cirka 12 000 kvadratmeter. Inom fastigheten finns i Fornsök två registrerade fornlämningar: ett smidesområde (Sala stad 264:1) samt en slagghvarp eller ett slagglager (Sala stad 265:1). Ingen av fornlämningarna var innan den arkeologiska kontrollen ytmässigt avgränsade. I samband med den planerade saneringen krävde Länsstyrelsen i Västmanland att en arkeolog skulle medverka för att övervaka schaktningen. De ytor som ingick i den arkeologiska kontrollen omfattade omkring 4 500 kvadratmeter belägna kring fornlämningarna. Uppdraget genomfördes av Arkeologgruppen i Örebro AB och bekostades av Sala kommun.

Bakgrund och kulturmiljö

Området för den arkeologiska kontrollen finns i den nordvästra delen av Sala stad, strax väster om Väsby kungsgård. Området avgränsas i norr av Lillån (Josefsdalsbäcken), i söder av Josefsdalsvägen och i öster av Silvermyntsgatan. Västra delen gränsar mot skogbeklädd, parkliknande ängsmark.

Det är från tidigare undersökningar känt att anläggningar finns inom saneringsområdet och möjligen skulle den medeltida Väsby hytta ha haft sin placering inom aktuellt arbetsområde.

Figur 2. Fastighetskartan med de aktuella ytorna för den arkeologiska kontrollen i nordväst markerade med rött. Skala 1:10 000.

En arkeologisk utredning utfördes inom fastigheten år 2006. Den syftade till att klargöra om det fanns okända fornlämningar i området. Utredningens resultat ledde till de två fornlämningarna Sala stad 264:1 och 265:1.

Syfte och frågeställningar

Syftet med den arkeologiska kontrollen var att undvika, skydda och bevara de berörda fornlämningarna Sala stad 264:1 och 265:1. samt att dokumentera eventuella nypåträffade fornlämningar i anslutning till det planerade arbetsföretaget.

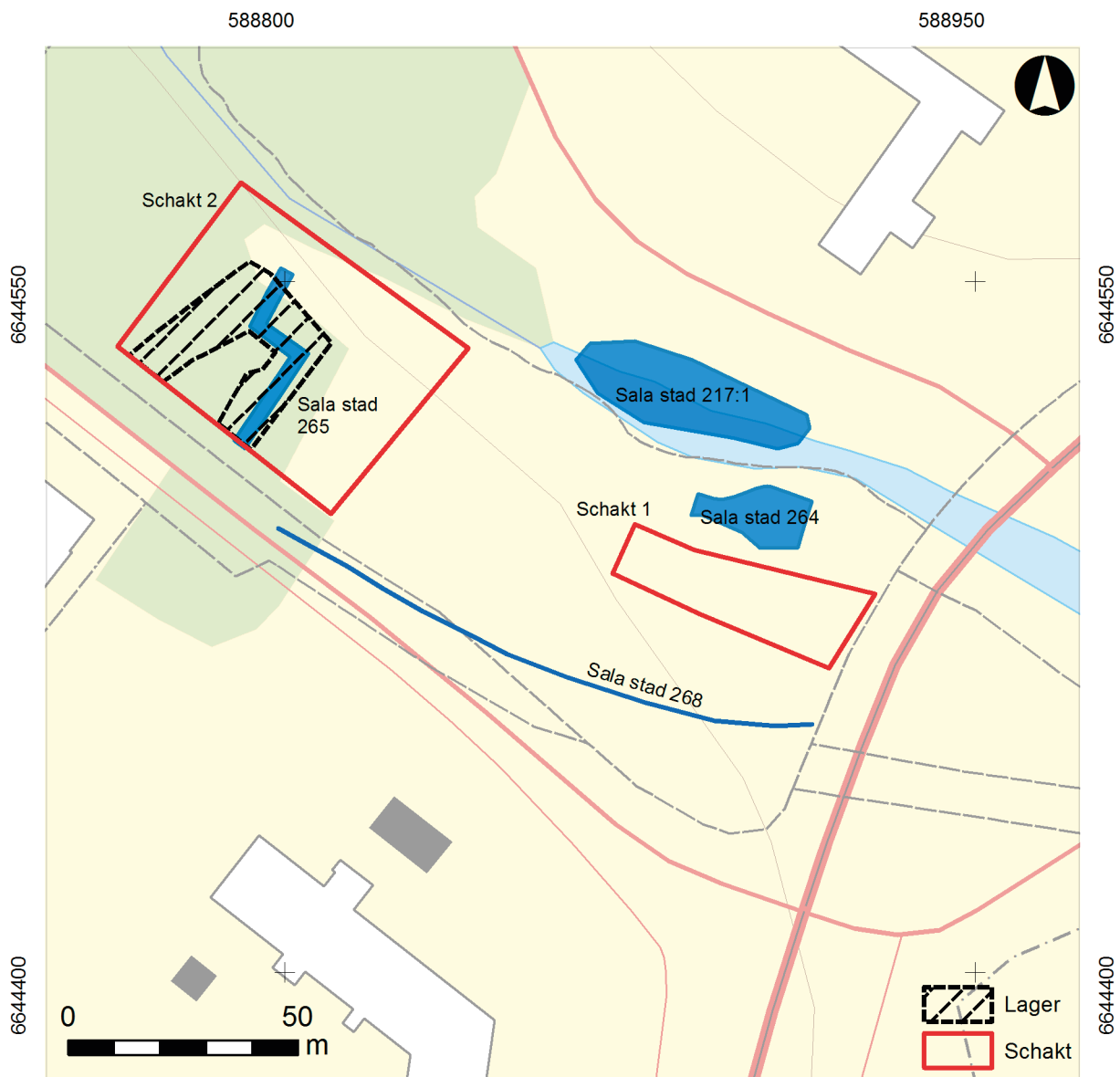
Metod och genomförande

Metoden innebar att övervaka schaktningsarbetena och föreslå ändringar där det var möjligt för att undvika att skada de berörda fornlämningarna. Schakten grävdes skiktvis med en grävmaskin utrustad med planskopa om cirka 2 meters bredd. Schaktning gjordes maximalt till ett djup av cirka 0,60 meter. Området, schakten och lämningar fotograferades digitalt beskrevs skriftligt och mättes in med GPS. Inmätningar har bearbetats i programmet ArcGis enligt koordinatsystemet SWEREF 99TM.

Resultat och tolkning

I schakt 1, Sala 264:1, grävdes ett schakt om cirka 1 000 kvadratmeter, schaktet låg i ett område som tidigare innehållit kolonilotter och marken bestod överst av grässvål följt av mylla och därunder lera. Här grävdes till ett maximalt djup av 0,5 meter och inga lämningar tillhörande den intilliggande fornlämningen kunde iakttas.

I schakt 2, Sala 265:1, grävdes en sammanhängande yta om knappt 3 000 kvadratmeter. Schaktet grävdes i huvudsak i ängsmark med ett mindre antal träd, som vid undersökningstillfället var avverkade. Stratifikt fanns grästorv följt av mylla och i botten lera eller silt. Tämli- gen centralt i området fanns fornlämning Sala 265:1. Lämningen var i ytan omkring 30x30 meter stor och sammansatt av svart lera eller silt innehållande rikligt med kol, sot och slagg. Ytan var inte helt homogen utan i dess mitt var inslagen av kol, sot och slagg betydligt mindre. Lagret är helt avgränsat inom den kontrollerade ytan.

Figur 3. Schaktplan med de aktuella schakten 1 och 2 markerade med röd ram. I schakt 2 ses utbredningen av fornlämning Sala stad 265:1. På kartan ses även andra fornlämningar som finns i den absoluta närheten. Skala 1:1 500.

Figur 4. Översiktsbild av fornlämning Sala 265:1. Foto från nordväst av Arkeologgruppen AB.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Den antikvariska kontrollen innebar att i största möjlig mån undvika att fornlämning kom till skada. Området schaktades av med gräv-maskin enligt uppgjord plan, de partier där fornlämning fanns grävdes till anläggningsnivå. Inga avvikelser gjordes från den uppgjorda undersökningsplanen eller kostnadsberäkningen, med undantag av arbetet utfördes något snabbare än planerat.

Tekniska och administrativa uppgifter

Landskap	Västmanland
Län	Västmanland
Kommun	Sala
Socken	Sala
Fastighet	Kristina 4:264
Fornlämningsnummer	Sala stad 264:1 och 265:1

Projektleddning	Helmut Bergold
Personal	Helmut Bergold

Undersökningstid	2016-10-19 till 2016-10-25
Exploateringsyta	4 500 m ²
Undersökt yta	4 000 m ²
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM

Länsstyrelsens diarienummer
431-4697-16

Arkeologgruppens projektnummer
2016_94

Arkiv
Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv
Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd
Inga fynd omhändertogs.

Bilagor

Bilaga 1. Schaktlista

SCHAKT 1

Cirka 50x10–20 meter och 0,5 meter djupt. Överst grästorv 0,2 meter följt av 0,25–0,3 meter mylla på orörd lera. Stratigrafiskt fanns grästorv följt av mylla och i botten lera eller silt.

SCHAKT 2

Cirka 60x50 meter och 0,45–0,6 meter djupt. Överst fanns grästorv 0,2 meter tjock följt av mylla 0,20–0,35 meter tjockt och i botten lera eller silt.

Bilaga 2. Anläggningslista

FORNLÄMNING SALA 265:1. SLAGGVARP ELLER SLAGGLAGER.

Lämningen var i ytan omkring 30x30 meter stor, sammansatt av svart lera eller silt, innehållande rikligt med kol, sot och slagg. Ytan var inte homogen, i dess mitt var inslagen av kol, sot och slagg betydligt mindre. Lagrets utbredning är avgränsat i samtliga väderstreck.

